ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

УДК 316.2:331.5

Борюшкіна О.В.
к.с.н., доцент кафедри гуманітарних та фундаментальних дисциплін Харківського екномiко-правового університету

Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальних технологій на ринку праці великого міста

Анотація. Стаття посвячена розгляду теоретико-методологічних аспектів вивчення феномену соціальної технології. Розглянуто поняття соціальної технології, теоретико-методологічні дискурс щодо цього поняття.

Ключові слова: соціальна технологія, зайнятість, ринок праці.

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению теоретико-методологических аспектов изучения феномена социальной технологии. Рассмотрены понятие социальной технологии, теоретико-методологический дискурс относительно определения понятия.

Ключевые слова: социальная технология, занятость, рынок труда.

Summary. Article consecrated review of theoretical and methodological aspects of the study of the phenomenon of social technology. The concept of social technology, theoretical and methodological discourse on the concept.

Keywords: social technology, employment, labor market.

Будь-які соціальні перетворення, пов’язані з підвищенням якості життя людей, постають як інноваційні процеси, які відбуваються під впливом цілеспрямованих заходів щодо створення нових суспільних структур, інститутів і форм соціальної взаємодії людей. Ефективним засобом реалізації цих інновацій є, насамперед, соціальні технології.

Особливої значущості соціальні технології набувають в

умовах сьогоднішньої України, яка здійснює складний перехід від жорстко спланованої організації громадського життя до суспільства, заснованого на економічній та політичній волі, ініціативі та індивідуальній відповідальності кожної людини. Щоб знайти нові форми та засоби організації суспільної життєдіяльності у всіх її сферах, потрібно виробити та реалізувати найрізноманітніші соціальні технології, особливо у сфері управління, де чітко постає ефективність соціальної технологізації. Далеко не всі громадяни нашої країни готові до нових економічних відносин. Тому вкрай необхідні соціальні технології, спрямовані на соціальний захист тієї частини населення, яка з урахуванням об'єктивних причин не може пристосуватися до нових соціально-економічних умов; технології самоорганізації (саморегуляції та збалансованого розвитку) економічних і соціальних систем; нові технології навчання, які дозволяють із мінімальними витратами часу та сил підвищити рівень професійної підготовки людей для нових сфер майбутньої діяльності. Таким чином, проблема соціальних технологій набула сьогодні актуального суспільного звучання.

Теорія соціальних технологій, що грунтується на положеннях соціальних наук і соціальної практики, методологічно та концептуально сформувалася у самостійну сферу наукового знання, але неоднозначність терміна «технологія» стала причиною того, що певна частина дослідників розуміє під технологією науку про засоби, процеси та методи багаторазового отримання кінцевого результату; інші вчені акцентують увагу на організації та меті діяльності, а треті – вважають, що «технологія» – це використання наукового знання для визначення ефективних шляхів і способів виконання будь-якої роботи.

Багатозначність трактування терміна «соціальна технологія» ускладнюється тим фактом, що існують різні визначення категорії «соціальне». У вузькому розумінні це поняття охоплює лише ті технології, які стосуються винятково соціальної сфери суспільства. Що стосується соціальних технологій у широкому розумінні, то до них відносяться не тільки соціальні технології, але й економічні, політичні, соціокультурні, інформаційні, управлінські.

Широке розуміння поняття «соціальна технологія» останнім часом стає домінантним. Його зміст можна розкрити у низці положень.

1. Соціальна технологія – це певний спосіб здійснення люд-

ської діяльності щодо досягнення суспільно значущих цілей. Сутність такого способу у раціональному розмежуванні діяльності на процедури та операції з поступовою координацією та синхронізацією. Таке розмежування виконується попередньо, свідомо та планомірно із науковим обґрунтуванням, урахуванням передового досвіду та специфіки певної сфери людської діяльності;

2. Соціальна технологія має дві форми: це програма, що містить процедури та операції (зміст яких – засоби діяльності), і це безпосередньо діяльність, структурована відповідно до цієї програми. Специфіка полягає в тому, що вона істотно визначає спрямованість і характер технологізованої діяльності;

3. Соціальна технологія стає елементом культури та виникає двома шляхами: базується на соціокультурному середовищі еволюційно або формується за законами штучного освіти [1, с. 160].

У спеціальній науковій літературі надано чимало визначень категорії «соціальні технології». Н. Стефанов, як ми вже вказували, визначає соціальну технологію як діяльність, у результаті якої досягається поставлена мета та змінюється об'єкт діяльності [2, с. 174–184].

Відомий фахівець соціального управління В. Афанасьєв розглядає соціальну технологію як «важливий елемент механізму управління, оскільки вона стає засобом урахування вимог об'єктивних законів суспільної практики соціального управління. Це переклад абстрактної мови науки, що відображує об'єктивні закономірності розвитку суспільства, на конкретну мову рішень, нормативів, приписань, що регламентують, стимулюють людей» [3, с. 235].

Є. Маркарян переконує, що у широкому розумінні всі засоби регуляції життєдіяльності людських колективів, знаходять відображення у відповідних цінностно-нормативних системах та соціальних інститутах, які можна схарактеризувати як соціальну технологію [4, с. 259].

У вузькому розумінні, на думку П. Яхієла, під соціальною технологією розуміють процедурний та технологічний бік прикладної соціології [5, с. 236].

Автори тлумачного словника «Соціальні технології» намагаються представити соціальну технологію більш системно й презентують такі аспекти: 1) спеціально організована галузь знання про способи й процедури оптимізації життєдіяльності людини в

умовах зростаючої взаємозалежності, динаміки й відновлення суспільних процесів; 2) спосіб здійснення діяльності на підставі раціонального розподілу її на процедури й операції з поступовою координацією, синхронізацією й вибором оптимальних засобів і методів їхнього виконання; 3) метод управління соціальними процесами, що забезпечує систему відтворення в певних параметрах, як от: якість, властивості, обсяг, цілісність діяльності тощо [3, с. 185–186].

У цьому зв'язку технологізація управління соціальними процесами (найважливіша складова теорії соціальних технологій) надає вирішення таких завдань: формування переліку оптимально необхідних операцій, що забезпечують регулювання соціального процесу; забезпечення стандартизації процесу управління за допомоги скорочення кількості операцій, зниження витрат на підготовку персоналу; знаходження оптимальних форм поєднання дій замовників і виконавців; скорочення часу на вирішення окремих завдань; чітке визначення межі дій кожного виконавця, використання механізмів стимулювання та відповідальності, максимального скорочення кількості спонтанних та помилкових дій; створення постійних інформаційних потоків, а також їхнє введення до комп'ютеру; освоєнням поставлених у технології завдань нарощування складності діяльності та подальший її розвиток, спираючись на можливість суб'єкта соціального управління; зміна та визначення алгоритму соціальних дій, що створюють стійкість соціального процесу; підвищення рівня соціально-технологічної культури, створення об'єктивних умов для залучення людей до соціального управління.

Отже, ми можемо констатувати, що у генезисі теорії соціальних технологій помітне місце посідає наукове теоретичне соціологічне знання. Класики соціології та сучасні дослідники доклали багато зусиль, щоб ідея соціальної технологія мала твердий науковий фундамент. Без сумніву, ці ідеї вже проросли на сучасному українському ґрунті, їх треба ширше застосовувати також у діяльності державних та недержавних організацій, які виступають агентами ринку праці. Нам як представникам соціологічної науки вельми цікаві перспективи використання соціологічних методів та відповідних дослідницьких технологій як компоненту відповідних технологій. Нижче ми розглянемо деякі аспекти та перспективи емпіричної соціології у ролі складової соціальних технологій на

ринку праці великого міста.

Ринкова економіка потребує сучасних технологій управління та організації, які надають можливість раціоналізувати працю кожної людини, створити ефективні ділові зв'язки між різними активними соціальними групами. Сьогодні, наприклад, активно розробляються технології управління та інформаційні технології, технологізуються сфери освіти, професійної підготовки, формування здорового способу життя та розвитку активності людини, вирішення конфліктів. Загальна тенденція цього процесу така, що кожна галузь знань, яка вивчає людину та її діяльність, розробляє певні соціальні технології, що забезпечують реалізацію соціальних проектів і програм, оптимізацію соціальних процесів.

Література:

1. Онікієнко В.В. Розвиток ринку праці України: тенденції та перспективи / В. В. Онікієнко, А. Г. Ткаченко, А. М. Ємельяненко [за ред. В. В. Онікієнко]. – К: Рада по вивченню прод. сил НАН України, 2007. – 286 с.

2. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер: пер. с англ. – М.: Феникс, 1998. – 688 с.

3. Кареев Н. И. Основы русской социологии / Н.И. Кареев. – СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 1996. – 245 с.

4. Лібанова Е.М. Ситуація на ринку праці в контексті новітніх макроекономічних змін / Е. М. Лібанова // Україна: аспекти праці. – 1996. – № 6. – С. 3–10.

5. Ким. М.Н. Трудовой потенциал и занятость / М.Н. Ким: Учебное пособие. – Х., 1993. – 133 с.